

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

כא.

עין משפט נר מצוה

ג א מיי פ"ג מהלכות
פרה הלכה ו' סנה עשין
לג:

לענין רש"י

פריו"י (פריב"ד).
מכ"ד. מורגל.

רבינו הגאון

ליף אהל אהל כתיב
הא אדם כי ימות באהל
וכתיב תהם ויפשו את
האהל על המשכן. מה
להלן בירי אדם, הכא
נמי בעינן אהל העשוי
בירי אדם. איני והתנן
במסכת פרה פ"ג חצירות
היו בירושלים נטיות על
גבי סלע, ותחתיהן חלול
מפני קבר התהום כו'.
פ"י שאם יש שם קבר
תחתיו נעשה חלול זה אהל
ואין טומאה בקרבת ועולה
למעלה מן האהל, לפיכך
התינוקות (ה)מתגדלים
באותן חצירות, וכן כשהיו
מוליכין אלו התינוקות מן
החצירות ההן להר הבית
היו מרכיבין אותן על גבי
שורים, ועל גבי השורים
לדלות, והתינוקות יושבין
למעלה, שאם יש שם
קבר, הדלות נמשכת אהל
הזן מפסיקין בין הטומאה
לתינוקות. ותניא ר' יהודה
אומר לא היו מביאין
שורים, אב"י אמר הכי
קתני, לא הוצרכו להביא
לדלות, ודי להם בשורים.
רבא אמר חייש ר' יהודה,
הואיל ודעת התינוקות
גסה, שפא יוציא כו',
לפיכך אמר אין מביאין
לדלות אלא שורים.

י"רף אהר אהר ממשכן, וא"ת אי ממשכן יליף חפילו עשוי צדיק
אדם נמי לא יצא את הטומאה אלא פשתן כדאשכחן פרק
זמה מדליקין (שבת דף טו: וס) דתנן כל היוצא מן העץ אינו מנומא
וטומא אהלים אלא פשתן ויליף בגמרא אהל אהל ממשכן וי"ל דכל
המאהלים דמטמאים ילפינן קסברי

דפירשה פרה בקל וחומר ממזורע
דתיא מניין נקל עשור שאר המאהלים
כאהל המת אמרת מה מזורע הקל
עשה זו כל המאהלים כאהל מת
החמור לא כל שכן דלגבי מזורע
כתיב מושבו ודרישין בתורת כהנים
מושבו טמא מכאן אמרו הטמא יושב
תחת האילן וטהור עובר טמא וא"ת
אם כן כי לא עשיר נמי צדיק אדם יליף
בקל וחומר ממזורע וכי תימא אם
כן ג"ש מאי אהניא הא איצטריכא
ליה לדרשה דפרק זמה מדליקין דכל
היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת
אהלים ויש לומר דמושבו לא משמע לא
ריצוי ולא מיעוט לענין שאינו עשוי
צדיק אדם ולרבי יהודה דמטמא
רחמנא גבי מת ילפינן מזורע הקל
בקל וחומר ממת דלא מטמא ולרבינן
לא מחלק לא הכא ולא הכא ואף
על גז דתסם ספירא רבי יהודה
אמיא שפיר הוה דלינן כרבי יהודה
דאמר בשמעתין מודה היה רבי
יהודה כמלא אגרוף וא"ת וכיון דשאר
המאהלים ילפינן ממת ק"ו ממזורע
אם כן ימא דיו אלא מטמא עזברים
כמו קוצרי המת שהיו עזברים
באכסדרה ויש שם כלים דמזורע עובר
אינו מטמא כהנהל דתניא בתורת
כהנים וכדמתן בתוספתא נעמי פ' י"ג
(מ"ו) ומייתא לה פ"ק דקדושין (ג):

יש לומר דק"ו זה אינו אלא גלויי מילתא בעלמא הוא דלא ילפינן
ממשכן למעוטי שאר המאהלים:

ומביאין נשים עוברות ויולדות. אע"פ שהיו התינוקות טומאים
בגדה ויולדות לא היו חוששין אלא לשומרן מטומאת
מת דבעיה האה ומטומאה היוצא מגופו כגון צעל קרי דתניא
במסכתא¹ שהיו מגדלין אותן עד שיהו בני שבע שנים או שמנה
ולא יותר שלא יראו קרי וקצת תימנה מה מועיל מילוי זה שהיו
ממלאין בתינוקות אף סוף בעינן איש בשעת קידוש שותפין האפר
במים אלא בשעת האה לרבי יהודה או דלמא כדמכח פרק טרף
בקלפי (יומא דף מג:). ויש לומר דמה שהיה יכול לתקן מתקין משום
מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדאיתא ברש"י (יומא דף כ: א):
ועל גביהן דלתות. מאן דאמר בגיטין (דף ט: ב) וצמיר פרק כהן
גדול (דף נה:). וצפ"י בכל מערבין (עירובין דף ל:). וצפרק בתרא
דחגיגה (דף נה:). דאהל זרוק לא שמייה אהל לחון צפני הטומאה
מזי למימר דקצר לה כרבי יהודה דאמר בשמעתין לא היו מביאין
לדלות אלא שורים שכריסומיהן רחבות ואע"פ שגם הם אהל זרוק
מ"מ צדידהו גלי רחמנא דחשידי אהל כדרדשינן מדכתיב (ויצו י)
וצעממות וגידים מטוככי ומיהו לר' אליעזר דלקמן ודאי קשה
דמפרש טעמא דשורים משום דמגינים על הרועה שלהם וקשיא
דמטה משני משום דהויא אהל עראי ולהאי טעמא קשה היכי
עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמייה אהל דאפי' שיהי תיבה ומגדל לא חייצי:

והתינוקות יושבין. בתוספתא דפרה (פ"ג) קמני
דהכל שוין שהתינוקות ירכיבין צבילה כלומר הכל שוין צין ר' עקיבא צין ר' יוסי הגלילי שנחלקו לענין האה דתמן במסכת פרה
פ"ג [מ"ד] כריבין היו התינוקות להוות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא היו כריבין להוות: **ירדו לתוך המים ומלאום.** קסבר
האי תנא מילוי ידים זעין ולא שישלשל בחבל כך פירש צקונטרס ותימנה גדולה פירש דכחולהו סממי מוכחי במסכת פרה (פ"ג) משנה
ו' שהיה מוליכין חבל צדי ומלאוהו ואפילו נתמלא הכלי מאליו משמע דכשר צמילוי דתמן צמס' פרה פ"ה (מ"ו) השוקת שצבלע אין ממלאין
בה היתה כלי וחברה כסוד ממלאין עוד תניא בתוספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא משום רבי יצמנעאל כחוקת של אהן היו מלויין
בקרני שורים כיון ששחו שורים לשמות נתמלאו הכוסות אמר להם אל תמנו מקום לזדקוס לרדות (אחריו) ונראה לפרש דבהכי
פליגי רבי יוסי ורבינן דרבינן צברי משום ההוא פורתא לא חיישינן לקצר התהום ורבי יוסי חייש: **תניא נמי הבי.** משמע לכאורה שהיא
צרייתא והיא משנה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ו) סיפא דההיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי צדי
אדם אינו אהל ומודה בשקפים וסלעים: **וירדו לתוך המים ומלאום.** ממה היכי סלקא דעתא דמקשה שלא יועילו דלתות
והלא צדי אדם הוא דמדעת הנוחו לשם אהל ועוד מאיזה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות ובקונטרס פירש קא סלקא
דעמיה משום דאין דרך אהל צכך וכל שכן שורים ולפי זה תיקשי ליה היא גופא וי"ל דקא סלקא דעמיה דבעלי חיים חשידי להליל
טפי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל צכך ולא שייך טעם זה אלא בצדד התלוי בצכרא ולא למאי דילפינן ממשכן:
שדעתו שר תינוק גסה ע"יו. קסבר ר' רבי יהודה אהל זרוק שמייה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מביאין לדלות:
וצעממות

אהל אהל ריבה. אהלים טובא כתיבי צפרשת פרה לרבות אף
העשוי מאליו: מפני קצר הסהוס. כל שם קצר הסהוס וטומאת
התהום שצ"ס לטון ספק הוא כההוס שאינו גלוי. מפני קצר התהום
שכל העיר היו מסופקין שמה יש שם קצר ואין לו למת חלל טפח
וטומאה היא לרובה צוקעת ועולה

לרקיע לכן היו צונין אותה ע"ג כיפין
שאפי' יש שם קצר מתחת הרי חלל
מפסיק: ומביאין נשים עוברות כו'.
משום ההיא דתנן (פרה פ"ג מ"ו)
מטמאין היו את הכהן השורף את
הפרה ומטבילין אותו מיד להוציא
מלבן של זדוקין שהיו אומרים צמערבי
השמש היתה נעשית וכיון דטבול ויס
שכר צפרה עשו צה מעלות הרבה
כדי שלא יזלזלו צה תקנו כל מעשה
פרה צכלי גללים וכלי אצנים וכלי
אדמה שאין מקבלין טומאה והכהן
השורפה הזקיקוהו לפרישת צצעת
ימים ואין אחיו כההנים נוגעין צו
כדלמרינן צפ' קמא דיומא (דף ג:).
ואמר מר מוין עליו כל צצעה ותקנו
שהו תינוקות הללו ממלאין לו מים
לקדש צהן מי חטאת ומשום מעלה
תקנו שהיו טהורים מכל טומאה
וצמספתא² שנינו עד שיהו צני
צצעה וצני שמנה שנים מגדלין
אותן ולא יותר שלא ראו קרי:
ומביאין שורים. כשהיו רוצים לילך
ולמלאות מים חיים מן השילות:
וכוסם של אבן צדיהם.
שכל מעשיה היו צכלי אצנים
כדפרישית: ירדו לתוך המים ומלאום.
קסבר האי תנא מילוי זעין ולא
שישלשל בחבל: מפני קצר הסהוס.
שמה יש כאן טומאה: אלא שורים.

שכריסם רחבות ותינוקות יושבין עליהם וכריסן מפסיק שאין
התינוקות ממהילין על הארץ ולקמן מפרש טעמא אמאי לא היו
מביאין דלתות. אלמא אשמעינן רבי יהודה דשדרתן של שורים שהיא
כעין גג וחלל של בהמה הוא האהל המפסיק ואע"ג דאינו עשוי
צדי אדם: כמלא אגרוף. אהל שרחצ כמלא אגרוף שהוא יותר
מנפח מודה רבי יהודה שאע"פ שאינו עשוי צדי אדם חשבו להיות
אהל דבמלא אגרוף מנינו חשבו למאור שאינו עשוי צדי אדם דמתנן
באהלות (פ"ג מ"א וכלס פ"ו מ"ב) וצמס' צכורות מיימתין לה
צפרק על אלו מומין (דף ל: ב) מאור שלא נעשה צדי אדם שיעירו
להוציא את הטומאה לאיר כמלא אגרוף והוא אגרופו של צן אצטיי
וישנו גדול כראש כל אדם וכי אר"י דאינו אהל היכא דאין עשוי צדי
אדם צטפח קאמר: **צקפיון.** סלעים הנופלים ומתפרקין צרות ויש
חור גדול צמקוס עקירתן: ניקוי. ציקועין: והרי דלת דיש צה
מה אגרופים. מן הקרקע עד הדלת וקא א"ר יהודה לא היו מביאים
לדלות קא סלקא דעמיה משום דאין דרך אהל צכך וכל שכן שורים: כל
עיקר. (ה) לא משום דאינו אהל אלא שלא תהא דעתו של תינוק גסה עליו
פריו"י צלע"ו שמתוך שאינו ירא ליפול והרי הוא צטוח כאילו הוא
צעלייה רחבה ויוצא ראשו חוץ לדלת ומאהיל לפיכך מביאין שורים צלי
לדלות ומתוך שהוא ירא ליפול אינו מוציא ראשו להלן מן רחב השור:

צקצר
עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמייה אהל דאפי' שיהי תיבה ומגדל לא חייצי:
דהכל שוין שהתינוקות ירכיבין צבילה כלומר הכל שוין צין ר' עקיבא צין ר' יוסי הגלילי שנחלקו לענין האה דתמן במסכת פרה
פ"ג [מ"ד] כריבין היו התינוקות להוות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא היו כריבין להוות: **ירדו לתוך המים ומלאום.** קסבר
האי תנא מילוי ידים זעין ולא שישלשל בחבל כך פירש צקונטרס ותימנה גדולה פירש דכחולהו סממי מוכחי במסכת פרה (פ"ג) משנה
ו' שהיה מוליכין חבל צדי ומלאוהו ואפילו נתמלא הכלי מאליו משמע דכשר צמילוי דתמן צמס' פרה פ"ה (מ"ו) השוקת שצבלע אין ממלאין
בה היתה כלי וחברה כסוד ממלאין עוד תניא בתוספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא משום רבי יצמנעאל כחוקת של אהן היו מלויין
בקרני שורים כיון ששחו שורים לשמות נתמלאו הכוסות אמר להם אל תמנו מקום לזדקוס לרדות (אחריו) ונראה לפרש דבהכי
פליגי רבי יוסי ורבינן דרבינן צברי משום ההוא פורתא לא חיישינן לקצר התהום ורבי יוסי חייש: **תניא נמי הבי.** משמע לכאורה שהיא
צרייתא והיא משנה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ו) סיפא דההיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי צדי
אדם אינו אהל ומודה בשקפים וסלעים: **וירדו לתוך המים ומלאום.** ממה היכי סלקא דעתא דמקשה שלא יועילו דלתות
והלא צדי אדם הוא דמדעת הנוחו לשם אהל ועוד מאיזה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות ובקונטרס פירש קא סלקא
דעמיה משום דאין דרך אהל צכך וכל שכן שורים ולפי זה תיקשי ליה היא גופא וי"ל דקא סלקא דעמיה דבעלי חיים חשידי להליל
טפי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל צכך ולא שייך טעם זה אלא בצדד התלוי בצכרא ולא למאי דילפינן ממשכן:
שדעתו שר תינוק גסה ע"יו. קסבר ר' רבי יהודה אהל זרוק שמייה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מביאין לדלות:
וצעממות

תורה אור השלם

1. זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: במדבר יט יד
2. ויפירש את האהל על המשכן וישם את מבטח האהל וכל אשר עליו יטמא שבעת ימים: שמות מ ט

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה כל עיקר לא:

מוסף רש"י

ותחתיהם חלל. שאם יש קבר מפסיק החלל וצדו אין טומאה צוקעת למעלה מן החלל. אלא טומאה לרובה צוקעת ועולה עד לרקיע (בב"ס ק"ג). ומגדלות בניהם שם לפרה. דמשום דמטמאין את הכהן השורף את הפרה מפני הזדוקים, עשו צה שאר מעלות הרבה, שאין אחיו כההנים נוגעין צו צצעה ימי פריצותו והו אלו תינוקות נוגעין צו (וי"ג: ממלאין מי חטאת) ומוין עליו (שם). רעל גביהן דלתות. התינוקות לקרקע, שלא יצאו על קבר התהום בלמס למלאות מים חיים לקדוש מן השילות (שם). וכוסות של אבן. שכל מעשה פרה צכלי גללים צכלי אצנים שאין מקבלין טומאה, כדלמר טעמא צצעתה קמייחא דסדר יומא (שם וע"י יומא כ:).